

بررسی وضعیت توریسم^۱ در اصفهان

از: حمیدرضا وارثی
عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان

پیشگفتار

صنعت توریسم پدیده‌ای است که از گذشته‌های دور مورد توجه جوامع انسانی بوده و برحسب نیازهای متفاوت اقتصادی، اجتماعی، تاریخی و غیره به حرکت خود ادامه داده است. این پدیده که پس از انقلاب صنعتی به‌ویژه طی قرون اخیر به‌طور چشمگیری توسعه و گسترش یافته، به‌وجود آورنده دانش و تکنولوژی مهمی در امر مناسبات بین‌المللی و توسعه اقتصادی - اجتماعی کشورها بوده است.

صنعت توریسم که مبنای آن بر سفر استوار است در بردارنده اهداف جامعی در زمینه‌های سیاحتی، زیارتی و ... می‌باشد. از اینرو زمینه فعالیت آن از سایر فعالیت‌های اقتصادی بیشتر و هزینه سرمایه‌گذاری آن بمراتب کمتر از سایر فعالیت‌های اقتصادی است. زیربسیاری از یافته‌های باستانی، آثار تاریخی، چشم‌اندازهای طبیعی با اندک سرمایه‌گذاری و رعایت صحیح ضوابط و معیارهای استاندارد صنعت توریسم، می‌توانند به جاذبه‌های جهانگردی ارزشمندی مبدل گردند.

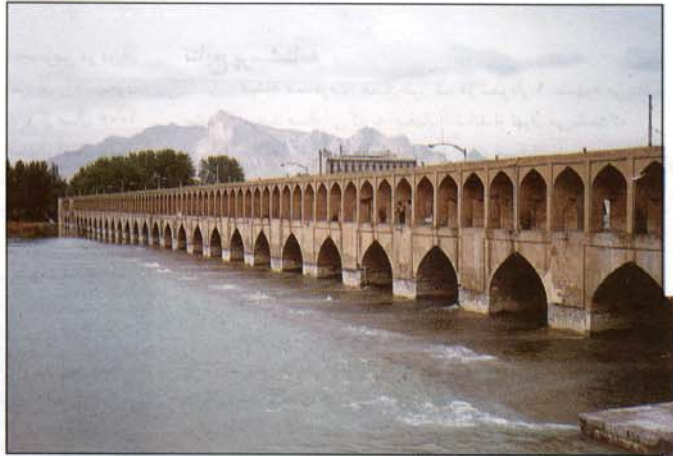
توریسم دارای دو شکل داخلی (ایرانگردی) و بین‌المللی (جهانگردی) می‌باشد. ایرانگردی جریانی از توریسم است که غالباً با

گذراندن اوقات فراغت مترادف است. فواید اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این شاخه از توریسم می‌تواند متوجه وضعیت اشتغال، توزیع عادلانه درآمد، سرعت گردش پول، آشنایی و تفاهم بیشتر اقوام ساکن در نقاط مختلف کشور و تحکیم هرچه بهتر و بیشتر وحدت ملی باشد. جهانگردی نیز می‌تواند فعالیت سودآوری برای تحصیل ارز، معرفی تولیدات و محصولات داخلی کشور به بازارهای جهانی و در نتیجه افزایش تولید و گسترش صادرات باشد. اما به‌طور کلی جهانگردی از یکسو ابزار تحرک در تولید، توزیع و ایجاد خدمات گوناگون بوده و از دیگر سو پلی برای تفاهم و دوستی میان ملت‌ها می‌باشد. امروزه صنعت جهانگردی در بسیاری از کشورها به منزله نهادی از هویت فرهنگی و یکی از منابع مهم کسب ارز می‌باشد. ایران نیز با برخورداری از انواع جاذبه‌های مهم جهانگردی می‌تواند نقش بسیار مؤثری را هم از نظر منابع اقتصادی و هم از نظر شناساندن خود به‌عنوان فرهنگی مستقل در دنیای امروز، ایفا نماید. سرزمین ایران علاوه بر مناظر بی‌نظیر طبیعی، دارای آثار مهم و پرازش تاریخی و مذهبی چه مربوط به دوران قبل از اسلام و چه بعد از اسلام است که بسیاری از این آثار در نوع خود در جهان بی‌نظیر است. به منظور توسعه و گسترش امر جهانگردی و کمک به رشد و توسعه اقتصادی و

اشکانیان و ساسانیان اطلاعات زیادی در دست نیست و از آن دوره‌ها آثار قابل توجهی برجای نمانده است ولی آنچه مسلم است جلگه اصفهان که در میان بیابانها و کوههای خشک مرکزی ایران واقع شده نظر به اهمیت و موقع خاص در مرکز فلات ایران از جمله شهرهایی است که شاید تاریخ و سابقه آن به سابقه و قدمت کشور ایران برسد و در عموم دوره‌های تاریخی از شهرهای بزرگ و مشهور ایران به شمار می‌رفته است.

پس از شروع پادشاهی مادها، حد شرقی ممالکی بوده است که بابلی‌ها از آن اطلاع داشته‌اند و به احتمال قوی جزء ناحیه ایران یا انشان محسوب می‌شده است. با مراجعه به منابع و دلایل موجود تاریخی چنین برمی‌آید که کلمه اسپادان بظلمیوس، سپاهان پهلوی و اصفهان عرب و اصفهان امروزی یک نقطه قدیمی است و در تاریخهای قدیم به نام گابایاگی (جی) معروف بوده است.

نظر به موقع خاص این شهر (محل تقاطع راههای عمده) از جمله اقامتگاههای سلطنتی شهریاران هخامنشی و اشکانی و ساسانی بوده و در دوره‌های اسلامی تاریخ ایران و طی پانزده قرن اخیر پیوسته از شهرهای مهم ایران محسوب می‌شده و در دوره‌های آل‌زیار و آل‌بویه و سلاجقه و صفویه پایتخت ایران بوده

سی و سه پل

افزایش درآمد ملی و تحصیل ارز و بالا بردن سطح اشتغال از یکسو، و کمک به توسعه ایرانگردی برای فراهم ساختن وسایل و تسهیلات بهتر و بیشتر تمدن و فرهنگ غنی ایران و چه بهتر و بیشتر تمدن و فرهنگ غنی ایران و اسلام در خارج از کشور از سوی دیگر، توسعه و گسترش ایرانگردی و جهانگردی اجتناب‌ناپذیر است و کوتاهی در این امر خسارتهای هنگفت اقتصادی و معنوی را دربر خواهد داشت.

جهانگردان از عهد قدیم تا به امروز انتقال دهنده فرهنگ، تمدن، اکتشافات و تجربیات گروه‌های بشری به یکدیگر و عامل مهم ترقی و تمدن محسوب می‌شده‌اند. حضرت علی (ع) می‌فرمایند:

«پس سفرکن که در سفر پنج فایده است، اول رفع غم و اندوه، دوم کسب معیشت، سوم کسب علم، چهارم کسب آداب و پنجم شنیدن سخنان نیکو».

سابقه تاریخی و توریستی شهر اصفهان

اصفهان از شهرهای قدیمی است و موجودیت تاریخی آن به هزاره سوم قبل از میلاد می‌رسد. از اصفهان قبل از اسلام یعنی دوره حکومت مادها و دوره‌های هخامنشیان،

پل خواجو

نتایج پرسشنامه

مبداء مسافرت: همان‌طور که در نمودار ۱ مشهود می‌باشد بیشترین درصد مسافرانی که به اصفهان آمده‌اند از تهران می‌باشند که ۳۳٪ مسافران را شامل می‌گردد و اگر بخواهیم تعداد مسافران را برحسب استان در نظر بگیریم ۱۰٪ افرادی که از کرج به اصفهان آمده بودند به این تعداد اضافه نمایم نتیجه آن ۴۳٪ از کل مسافران را شامل می‌شود و کمترین تعداد مربوط به توریستهای خارجی می‌باشد که ۱٪ است. راههای ارتباطی سریع، فاصله نزدیک و درآمد مناسب می‌تواند از دلایل درصد بالای مسافران تهرانی باشد.

همان‌طور که در نمودار مشخص است از ۱۰۰٪ مسافران تنها ۱٪ به توریستهای خارجی تعلق دارد که نشانه عدم حضور توریست خارجی می‌باشد و از آنجا که توریسم در این زمان از لحاظ فرهنگی و اقتصادی دارای اهمیت فراوان است جا دارد که مسئولان مربوطه در مورد جلب توریستهای خارجی برنامه‌ریزی کنند.

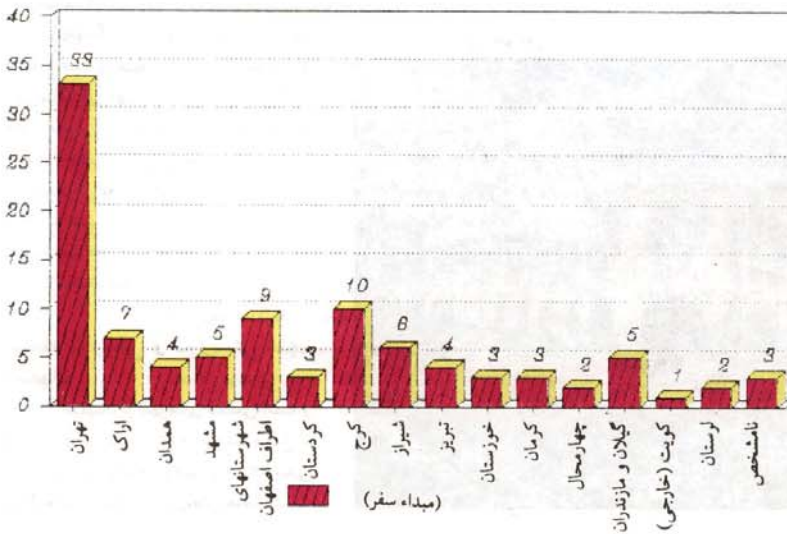
سن مسافران: در ارتباط با سن مسافران همان‌طور که در نمودار ۲ ملاحظه می‌شود ۳۶٪ از سؤال‌شوندگان مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال می‌باشند و اگر گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال را که ۳۰٪ می‌باشد به آن اضافه کنیم نتیجه می‌گیریم که ۶۶٪ از سؤال‌شوندگان در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار می‌گیرند.

میزان تحصیلات: با تحقیقی که در زمینه میزان تحصیلات مسافران به عمل آمد نتایج بدست آمده که در نمودار ۳ مشاهده می‌کنند. بیشترین درصد مربوط به افرادی بوده که تحصیلات آن‌ها در حد دبیرستان

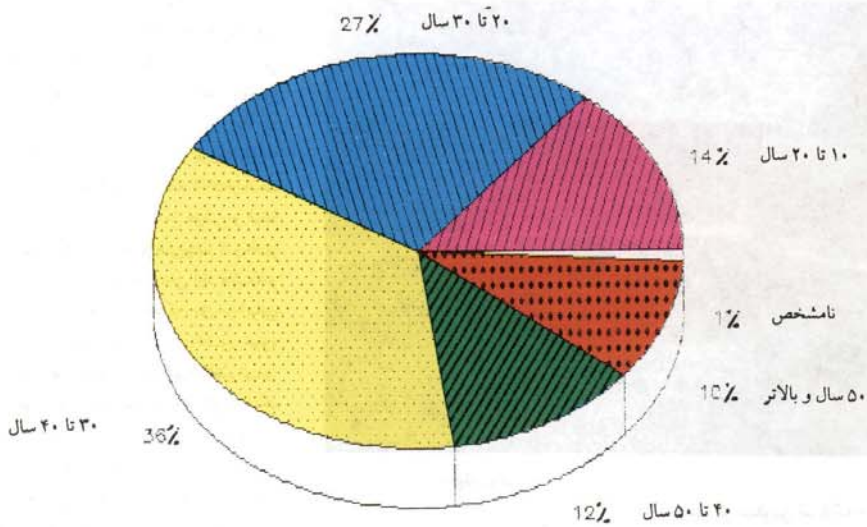
آل‌بویه و سلاجقه و صفویه پایتخت ایران بوده است و بخصوص در دوران سلجوقیان، پایتخت امپراطوری گسترده‌ای بوده که یک مرز آن رود سیحون و مرز دیگرش سواحل شرقی دریای مدیترانه بوده است و از سال ۱۰۰۶ هجری به بعد که پایتخت شاه عباس اول از قزوین به اصفهان انتقال یافت، در مدتی قریب به یک قرن و نیم پایتخت سلسله صفویه بوده و شهرت جهانی داشته است. موقعیت مناسب و خصوصیات و آثار فرهنگی و تاریخی این شهر کهن باعث شده که اصفهان همیشه مورد توجه جهانگردان بنام تاریخ قرار گیرد از جمله جهانگردان مهمی که به این شهر سفر نموده‌اند می‌توان از ابن‌حوقل، ابن‌بطوطه، ناصرخسرو، شاردن، تاورینه، پی‌ترو دولاوله، ژن‌گاریا، توماس‌هربرت، سانسون، کمپفر، دویتزویز، جملی‌کاری، اوژن‌فلاند، پاسکال، دیولافوا، هانری‌رنه نام برد. موثرترین و باستانشناسان و ایران‌شناسان خارجی یک قرن اخیر اروپا، اصفهان را در ردیف شهرهای مهم درجه اول تاریخی دنیا مانند پکن و نیز رم و فلورانس معرفی کرده‌اند و از نظر نفاست و اهمیت تاریخی اسلامی آن ستاره جهان اسلام لقب گرفته است.

در این چند دهه اخیر همه اصفهان بشدت مورد توجه توریستهای خارجی و داخلی قرار گرفته و سالیانه تعداد زیادی از آن‌ها از این شهر دیدن می‌کنند.

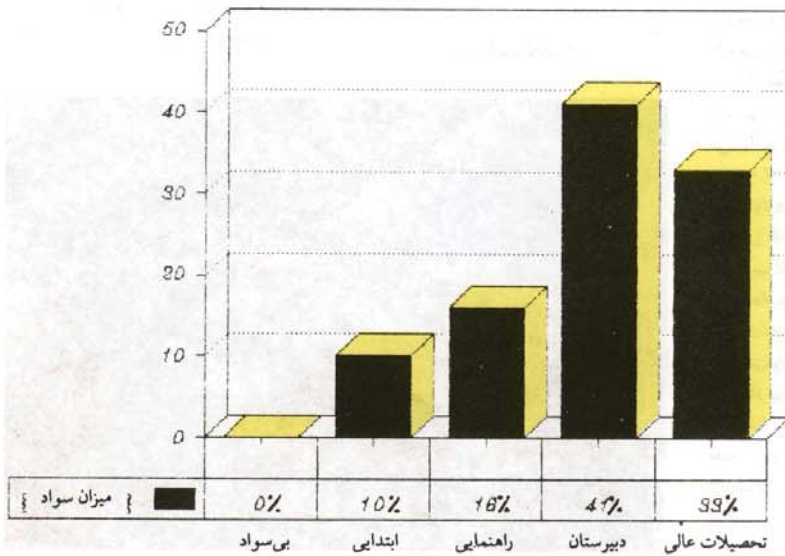
به همین منظور در جهت شناسایی وضعیت موجود توریستی اصفهان در فروردین سال ۱۳۷۴ پرسشنامه‌ای تهیه و از کسانی که از اصفهان بازدید نمودند سؤالات بعمل آمد که نتایج حاصل آن بشرح ذیل می‌باشد.

نمودار شماره ۱

نمودار شماره ۲

نمودار شماره ۳

چهلستون

بودند. بر مسئولین است که با توجه به نتایج بدست آمده توجه بیشتری به آثار باستانی شهر اصفهان که جزء میراث بشری محسوب می‌شود بنمایند زیرا این آثار ضمن این که برای ایرانیان باارزش می‌باشد می‌تواند جاذب تعداد زیادی از توریستهای ممالک جهان باشد و ضمناً از آنجایی که یکی از اهداف توریستها تفریح است باید زمینه توسعه مکانهای تفریحی اقدامات لازم صورت گیرد.

مسجد شیخ لطف ا...

مدت اقامت مسافران؛ همان‌طور که
از نمودار شماره ۶ نتیجه می‌شود مشاهده می‌کنید که ۵۶٪ از مسافران از ۳ روز تا یک هفته و ۳۹٪ از یک روز تا ۳ روز در اصفهان اقامت داشته‌اند که جمعاً ۹۵٪ از مسافران از یک روز تا یک هفته در اصفهان بوده‌اند و فقط ۵٪ از مسافران بیش از یک هفته در اصفهان اقامت داشته‌اند علتهای این‌که چرا مسافران اکثراً کمتر از یک هفته در اصفهان بوده‌اند می‌تواند موارد زیر باشد.

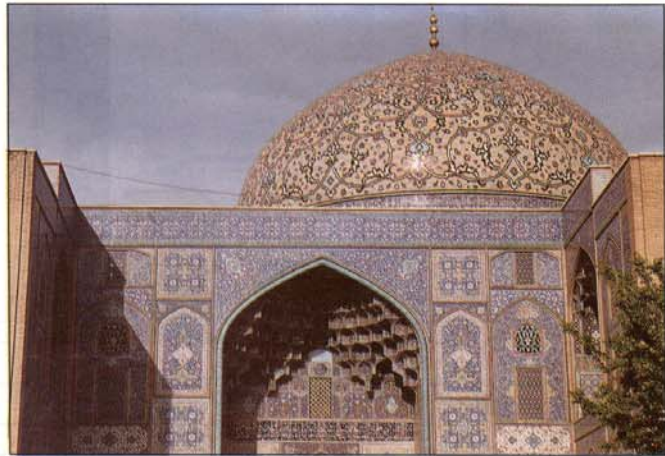
- (۱) مسافرت در تعطیلات نوروزی بوده است؛
- (۲) به دلیل بالا بودن هزینه‌ها برای مسافران مقدور نبوده که بیشتر در اصفهان بمانند؛
- (۳) اصفهان دارای مکانهای تفریحی و تاریخی بسیاری می‌باشد ولی این مکانها به‌طور کامل برای مسافران شناخته شده نیست وگرنه با یک

که همان‌طور که ملاحظه می‌شود ۴۱٪ می‌باشد. از کل سؤال شوندگان ۳۳٪ تحصیلات عالی داشته‌اند و ضمناً در بین سؤال شوندگان به هیچ مورد بی‌سواد برخورد نشد. (به نمودار ۳ رجوع شود).

شغل؛ در پرسشی که در مورد شغل از مسافران شد نتیجه گرفته شد که ۵۴٪ از آنها شغل آزاد داشته‌اند و ۲۹٪ شغل دولتی و فقط ۶٪ از آنها بیکار بوده‌اند و می‌بینیم که اکثر مسافران کسانی بوده‌اند که شغل آزاد داشته و درآمد مناسبی دارند و از آنجا که حق هر ایرانی می‌باشد که از قسمتهای مختلف کشور خود بخصوص شهر اصفهان که یکی از میراثهای بشری می‌باشد بازدید کنند تا به عمق فرهنگ غنی اسلام و ایران پی ببرند باید مسئولین با اتخاذ تصمیماتی در زمینه پایین آوردن هزینه سفر و همچنین با ایجاد تورهای مسافرتی زمینه مسافرت را برای عموم مردم ایران فراهم کنند (به نمودار ۴ رجوع شود).

هدف از مسافرت به اصفهان؛

همان‌طور که در نمودار ۵ ملاحظه می‌شود ۴۹٪ از مسافران جهت تفریح و ۳۸٪ از آنها جهت بازدید از آثار باستانی و تاریخی به اصفهان مسافرت نموده‌اند. ۱۷٪ از آنها جهت دیدار با آشنایان و ۲٪ برای تجارت به اصفهان آمده

مکانهای مورد بازدید؛ با تحقیقی که

در مورد مکانهای مورد بازدید مسافران بعمل آمد نتیجه گرفته شد اکثر قریب به اتفاق مسافران جهت دیدن اماکن تاریخی و فرهنگی اصفهان به این شهر مسافرت نموده‌اند و از آنجاییکه در اصفهان بیشتر بعد فرهنگی توریسم مورد توجه است باید اطلاعات کافی در مورد این مکانها در اختیار مسافران قرار گیرد تا بتوانیم قدمت تاریخی و آثاری که نمایانگر فرهنگی غنی اسلامی و ایرانی در این شهر می‌باشد را به آنها نشان دهیم و چه بسا مکانهایی که از این نظر اهمیت دارند ولی مورد توجه قرار نگرفته‌اند.

علاق مسافران؛ همان‌طور که در

نمودار ۸ ملاحظه می‌شود و در سؤال قبلی گفته شد ۶۹٪ از مسافران به بازدید از آثار باستانی و تاریخی و فرهنگی علاقه‌مند بوده‌اند و ۳۰٪ از مسافران به مناظر طبیعی و ۱٪ هم هیچ اظهارنظری نکرده‌اند و نتیجه‌ای که از این سؤال و پاسخ گرفته می‌شود این است که مسئولین شهر باید بیش از پیش به آثار تاریخی و فرهنگی توجه نمایند و باید از نابودی این اماکن که سرمایه معنوی کشور می‌باشد جلوگیری نمایند و در صورتیکه مکانهایی وجود دارد که شناخته شده نیست شناسایی شده و در ترمیم و مرمت آن آثار همت شود.

عالی قابو

هفته نمی‌توان تمام مکانهای تفریحی و تاریخی اصفهان را بازدید کرد. و برعهده مسئولان شهر است که اولاً سعی کنند تا حد امکان هزینه اسکان و تهیه مواد غذایی مسافران را پایین بیاورند و ثانیاً در مورد مکانهای تفریحی و تاریخی اصفهان اطلاعات کافی در اختیار مسافران قرار دهند.

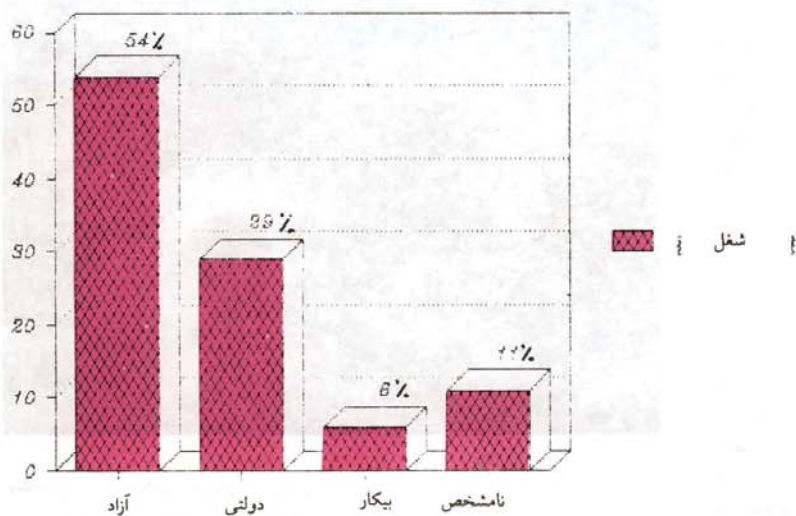
محل اقامت؛ در مورد محل اقامت از

مسافران سؤال شد و همان‌طور که در نمودار ۷ ملاحظه می‌شود بیشترین درصد مسافران که ۴۴٪ می‌باشند مربوط به کسانی بوده که در منزل اقوام اقامت داشته‌اند و ۶٪ هم در چادرها و پارکها اقامت کرده‌اند و ۸٪ از آنها هم در مدارس اقامت گزیده‌اند که از هموطنان فرهنگی می‌باشند و علت‌های این‌که چرا فقط ۴۲٪ از هتلها و مسافرخانه‌ها استفاده کرده‌اند این است که تعداد این اماکن کم بوده و هزینه اقامت در آنها زیاد می‌باشد و بر مسئولین است که جهت افزایش تعداد این مکانها اقامتی و پایین آوردن هزینه اقامت در آنها اقدامات مقتضی را بعمل بیاورند و در صورت امکان اجازه داده شود تا همگان بتوانند در ایام تعطیل از مدارس جهت اقامت استفاده کنند و مبلغ مناسبی بپردازند تا هم مشکل مسافران حل شود و هم این‌که درآمد آن صرف امور آموزش و پرورش شود.

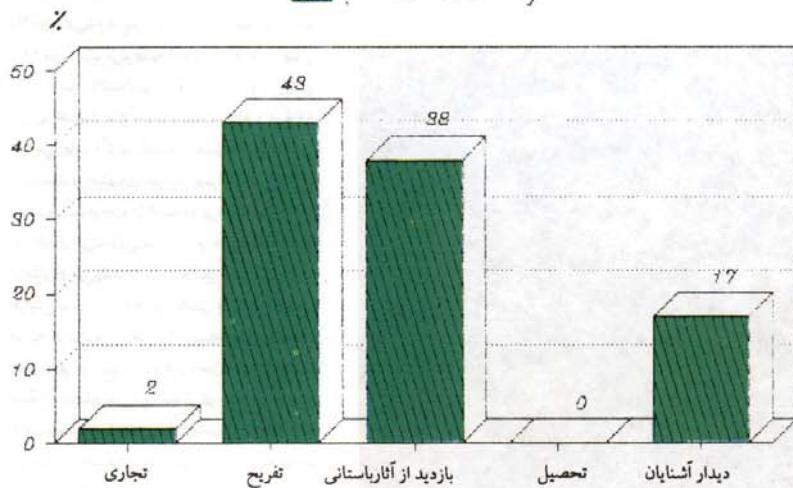
میدان امام

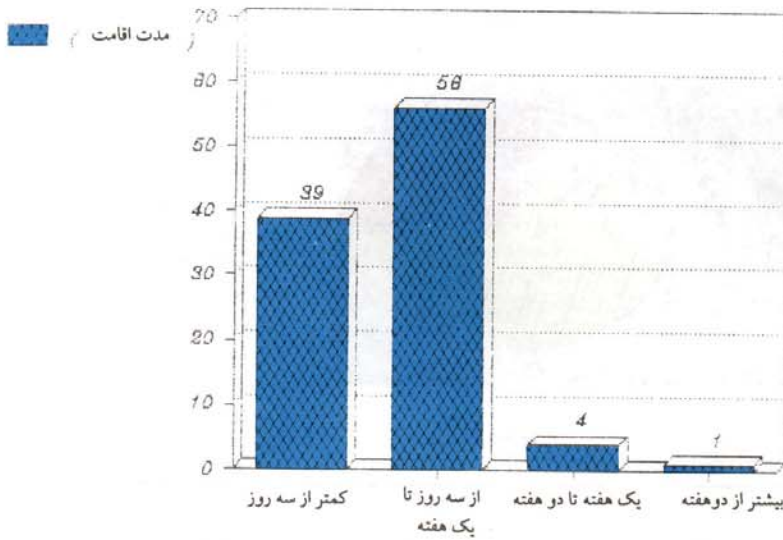
نمودار شماره ۴

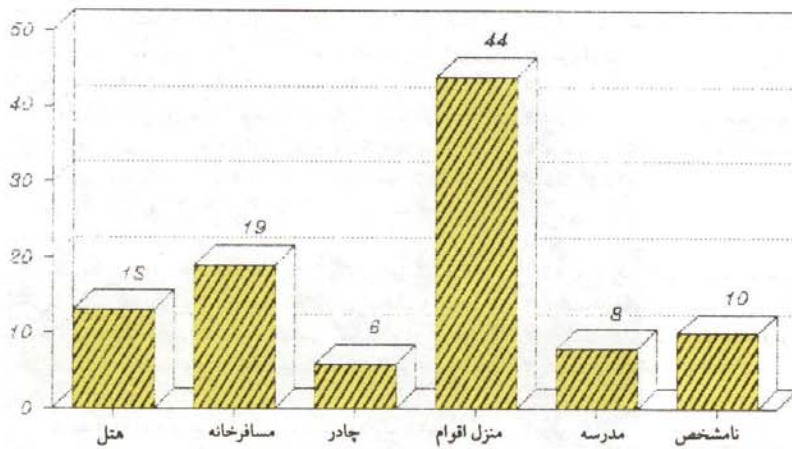
هدف از مسافرت

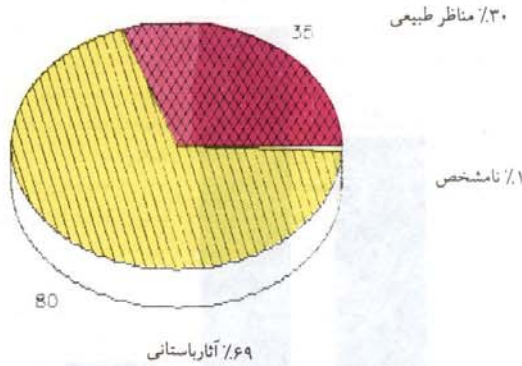

نمودار شماره ۵

محل اقامت

داشته‌اند. ۳۶٪ بین ۲۰ تا ۵۰ هزار تومان، ۱۴٪ درآمدی بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار تومان و تنها ۱٪ درآمد ماهیانه بالاتر از ۱۰۰ هزار تومان داشته‌اند و ضمناً ۲۴٪ از مسافران به این سؤال پاسخ نداده‌اند. (به نمودار ۱۱ رجوع شود).

پیشنهادات

- پیشنهاداتی که از طرف مسافران داده شده است به قرار زیر است.
- ایجاد پارکینگهای بیشتر جهت پارک وسائط نقلیه؛
 - ایجاد نمازخانه و وضوخانه در پارکهای شهر؛
 - برگزاری نماز جماعت در مساجد تاریخی جهت مسافران؛
 - کنترل قیمت‌های اجناس بخصوص مواد غذایی؛
 - حذف یا حداقل کاهش ورودیه به اماکن تاریخی؛
 - کنترل و کاهش کرایه وسایل حمل و نقل مسافر؛
 - در صورت امکان ترتیبی اتخاذ گردد که مسافران بتوانند با چرخبال شهر اصفهان را از بالا ببینند. □

منابع

- ۱) شهر تاریخی اصفهان، تألیف دکتر لطف‌الله... هرمز.
- ۲) صنعت جهانگردی در ایران.
- ۳) توریسم، انتشارات سازمان برنامه و بودجه.
- ۴) نتایج از پرسشنامه.

پاورقی

کمبودها؛ در زمینه کمبودها تحقیقات بعمل آمده نشان می‌دهد که در تمام موارد سؤال شده کمبودهایی احساس می‌شود (به نمودار ۹ مراجعه شود). در بین مسافران ۲۳٪ مشکل اقامت، ۲۲٪ مشکل رفت و آمد، ۱۱٪ مشکل تهیه مواد غذایی و گرانی آن، ۹٪ مشکل بهداشتی و درمانی و ۲۶٪ مشکل پارکینگ وسائط نقلیه داشته‌اند و بر مسئولین شهر است که اقداماتی در مورد احداث مکانهای اقامتی، رفع مشکلات رفت و آمد، کنترل قیمت‌ها و تهیه مواد غذایی، رفع مشکلات درمانی و احداث پارکینگ وسائط نقلیه انجام دهند.

اوقات فراغت؛ با توجه به نمودار ۱۰ ملاحظه می‌شود که ۶۸٪ از مسافران اوقات فراغت خود را با گردش و تفریح می‌گذرانند ۱۵٪ اهل مطالعه هستند و ۱۴٪ از مسافران اوقات فراغت خود را ورزش می‌کنند و ۴٪ به کارهای هنری می‌پردازند و با توجه به این اطلاعات باید در زمینه علایق مسافران و گذران اوقات فراغت آن‌ها برنامه‌ریزی کرد تا مسافران احساس رضایت کامل بنمایند و ضمناً چون که اکثریت مسافران اوقات فراغت خود را در مکانهای تفریحی می‌گذرانند باید در این زمینه اقدامات لازم انجام شود.

نظر مسافران در مورد اصفهان؛ در نظرخواهی که انجام شد مشخص گردید که اکثریت قریب به اتفاق مسافران، شهر اصفهان را شهری بسیار زیبا و بی‌همتا یا مردمانی خونگرم و صمیمی دانسته‌اند و از ورود به اصفهان رضایت کامل داشته‌اند و از انجام وظیفه مسئولین شهر احساس خرسندی و تشکر نموده‌اند.

درآمد مسافران؛ در پاسخ به میزان درآمد ماهیانه نتایج زیر به دست آمده است؛ ۲۵٪ از مسافران درآمدی کمتر از ۲۰ هزار تومان در ماه

